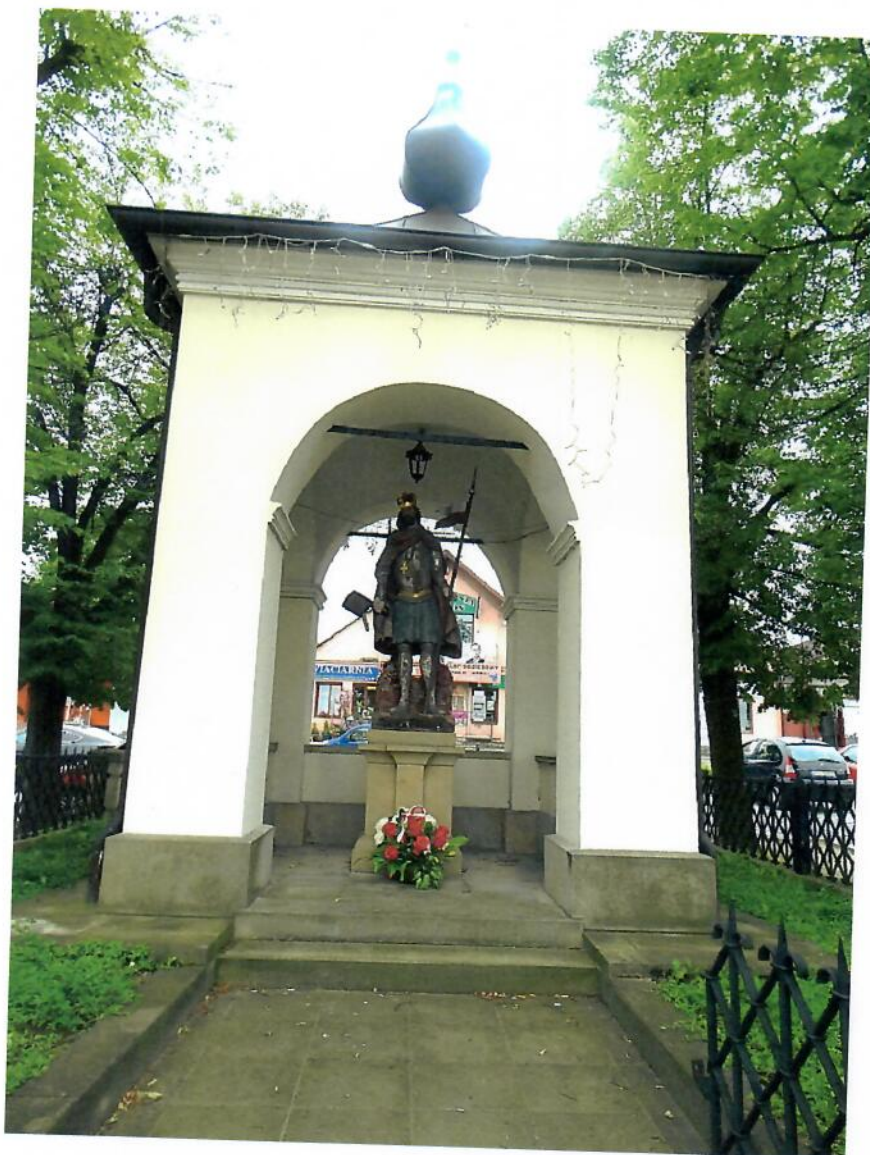

**PROGRAM
PRAC KONSERWATORSKICH
PRZY DREWNIANEJ FIGURZE ŚW. FLORIANA
Z KAPLICZKI NA RYNKU W CIĘŻKOWICACH**

OPRACOWANIE mgr Rafał Bukowski

2020 rok

Z up. Małopolskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków w Krakowie
Kierownik Delegatury w Tarnowie

mgr inż. arch. Paulina Obara

Niniejszy załącznik
stanowi integralną część do:

Decyzji

Pozwoleń 26 / 2020 / 0

Postanowienia

Opinii

z dnia 10.12.2020r.

KARTA TYTUŁOWA

I. IDENTYFIKACJA OBIEKTU

Obiekt – figura drewniana- Św. Florian

Czas powstania – XVIII w?, 1895r.?

Wymiary: -wys. 210cm, szer. 90cm, gł. 60cm

Technika wykonania : drewno rzeźbione lipowe, polichromowane , srebrzone, złocone

Miejsce przechowywania- W kapliczce w miejscowości Ciężkowice na rynku miasta , powiat Tarnów, Woj. Małopolskie

Właściciel – Gmina Ciężkowice

Autor- nieznany-fundacja kapliczki Ignacy Jan Paderewski

II. DANE O KONSERWACJI

Wykonawca :

KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI mgr RAFAŁ BUKOWSKI 32-080 Zabierzów,
ul. Śląska 184, NIP;676-142-83-93, REGON: 357136830, tel 606 728 141,
e-mail bukoraf@interia.pl

Termin zakończenia: 31.12.2022r. – etapowanie prac

Gwarancja: 3 lata bez uszkodzeń mechanicznych

Wpis do rej. zab. A-269, z 23.10.1985r.

III. HISTORIA OBIEKTU

Wg. tradycji kapliczka została wzniesiona w XVIII w. w miejscu poprzedniej. Figura Św. Floriana została prawdopodobnie przeniesiona z niej do nowej murowanej ufundowanej, w roku 1895 przez znanego pianistę i działacza niepodległościowego Ignacego Jana Paderewskiego, właściciela dóbr ziemskich w Kąsnej Dolnej w pobliżu Ciężkowic. Zbudowano ją z okazji powstania Ochotniczej Straży Pożarnej w Ciężkowicach. Kapliczka była odnawiana - remontowana w latach 30-tych, 70-tych XX w., w 1996r. a ostatnio w roku 2010. Z istniejącej dokumentacji- program prac - wynika iż konserwację obiektu w 2010r., w tym figury wykonała firma KONS-ART- mgr Andrzej Maciej Tekielak. Wówczas powstał nowy cokół z piaskowca ciężkowickiego, na którym stoi figura. Natomiast dokumentacja powykonawcza z tych prac nie jest dostępna.

IV. OPIS INWENTARYZACYJNY I FORMALNO-STYLISTYCZNY, TECHNIKA WYKONANIA

Kapliczka stoi na terenie (12,9m x 14,60m), który ogrodzono w 1930r. ogrodzeniem murowanym z drewnianymi płotkami, które zastąpiono w okresie późniejszym żelazną balustradą. Budowla na rzucie kwadratu (3,4m x 3,4m) o wysokości oko. 7m, składająca się z czterech filarów w narożach, na których spoczywają półkoliste arkady. Wnętrze nakryte sklepieniem żeberkowym, dach namiotowy, zwieńczony cebulastą sygnaturką, zakończoną gałką z metalową chorągiewką. Kolor tynków jasno-kremowy. Dach pociemniały. We wnętrzu kapliczki na postumencie stoi drewniana figura Św. Floriana- patrona strażaków.

Św. Florian przedstawiony w pozycji stojącej, w zbroji srebrnej (aluminium, srebro w proszku) z narzuconym na ramiona płaszczem w kolorze czerwieni.

Suknia błękitna . W prawej swojej dłoni trzyma konwię , nieoryginalną , odtworzoną w latach 90-tych XX w. W lewej odtworzona w roku 2010 chorągiew. Akcenty złoczone (płatki złota na mixtion-na nakryciu głowy , krzyżu na piersiach oraz pasie na zbroi. U dołu, za postacią Świętego usytuowana płonąca budowla. Całość spoczywa na nowym cokole z piaskowca ciężkowickiego, nawiązującym swoją formą do pierwotnego.

V. OPIS STANU ZACHOWANIA

Stan zachowania obiektu -drewnianej figury jest zły . Sama murowana kaplica jest w stanie ogólnie dobrym i nie jest ujęta do prac konserwatorskich w tym opracowaniu. Od momentu ostatniej konserwacji minęło ponad 10 lat. Niestety jako obiekt eksponowany na wolnym powietrzu -figura uległa w tym czasie dość dużym zniszczeniom. Narażona jest na działanie wilgoci, pochodzącej od drzew rosnących wokół kapliczki-opadające liście. Niestety drzewostanu tego nie można usunąć. Na całości obiektu występują liczne spękania warstw srebrzeń oraz polichromii, wraz z większymi i mniejszymi ich odspojeniami i ubytkami. Warstwy kitów w drewnie lub też nie usuniętych fragmentów gruntu kredowo-klejowego wykruszają się wraz z leżącymi na niej warstwami. W ubytkach widoczne są wcześniejsze warstwy. Ponadto srebrzenia wykonane srebrem w proszku ? są przetarte, wypłukane i pociemniałe. Aluminium jest pomarszczone na skutek położenia jego płatków na niedoschniętym mixtionie. Sama struktura drewna lipowego jest mocno spękana z jego ubytkami strukturalnymi. Przy wstępnych oględzinach nie zauważono działalności owadzych szkodników drewna, ale można je będzie ewentualnie zlokalizować na etapie prac konserwatorskich - usuwania nawarstwień. W najlepszym stanie zachowania są złocenia oraz polichromia stągwi i zrekonstruowanej w 2010r,

chorągwi. W tych miejscach warstwy malarskie nie odspajają się ani nie są poprzecierane, czy też wyflukane. W dobrym stanie jest cokół z piaskowca na którym spoczywa rzeźba .

VI. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Wnioski i założenia konserwatorskie:

Stan zachowania figury grozi dalszą destrukcją – należy szybko podjąć działania konserwatorskie, a potem na podstawie wyników badań obiektu przywrócić w miarę posiadanej wiedzy pierwotne założenia estetyczno-plastyczne obiektu. Należy zaznaczyć iż założenia przyjęte do prac konserwatorskich obiektu w roku 2010, w programie prac autorstwa mgr Andrzeja Macieja Tekielaka były słuźne (usunięcie wtórnych nawarstwień uzupełnienie -rekonstrukcja warstw odkrytych , uzupełnienia braków formy). Jakość wykonanych prac dobra.

Niemniej jednak na podstawie doświadczenia autora niniejszego programu prac, sposób ekspozycji drewnianego obiektu, narażonego na ciągłe niekorzystne warunki atmosferyczne, spowodował zniszczenie i degradację zrekonstruowanych dziesięć lat temu warstw zarówno srebrzeń jak i polichromii na jego powierzchni. Sama struktura drewna uległa także zniszczeniu. Być może sytuacja byłaby lepsza , gdyby dokonano sugerowanego w 2010r. likwidacji drzewostanu. Drzewostan ten z przyczyn obiektywno-formalnych pozostał nienaruszony, negatywnie oddziałując na obiekt. Wilgoć i bezpośrednie opady spowodowały osłabienie wodoroztworzalnych warstw gruntu kredowo-klejowego. W tej sytuacji dla całkowitego zabezpieczenia obiektu i gwarancji jego dobrego stanu zachowania należałoby przenieść obiekt

do pomieszczenia zamkniętego, posiadającego w miarę stabilne w ciągu każdego roku warunki wilgotnościowe. Oczywiście jest to niemożliwe. Obiekt musi nadal znajdować się w swoim historycznym miejscu we wnętrzu budynku kapliczki na rynku w Ciężkowicach.

Podczas obecnie przewidzianych prac konserwatorskich należy przyjąć odpowiednie założenia, które pozwolą na jak najlepsze zachowanie stanu obiektu w tych trudnych warunkach w przyszłości. Przewiduje się ze względów formalnych (finansowanie - pozyskiwanie dotacji) oraz technologicznych (impregnacja , czas na odparowanie schnięcie rozpuszczalników) etapowanie prac. Sposób prowadzenia prac ze względu na występujące problemy musi być konsultowany z rzeczoznawcą -specjalistą od rzeźby polichromowanej drewnianej i akceptowany przez komisje konserwatorskie.

Proponuje się po dokładnym przebadaniu obiektu na obecność poszczególnych warstw, i wykonaniu dokumentacji fotograficznej , usunięcie wszystkich istniejących nawarstwień do powierzchni drewna . Istniejące obecnie warstwy o znacznej grubości -pierwotne?, wtórne ? (grunty kredowo-klejowe kity wyrównujące), mają wyjątkowa skłonność do spękania oraz odpajania się z powierzchni drewna , które to podlega ciągłemu pęcznieniu w okresach dużej wilgotności powietrza , a kurczeniu się na powrót w okresach małej wilgotności (ekspozycja obiektu na zewnątrz) .

Rekonstrukcje warstw oryginalnych , jeżeli ich kolorystyka i charakter zostaną rozpoznane należy przeprowadzić bezpośrednio na drewnie bez stosowania grubszych podkładów i zastosowaniem jak najmniejszej grubości. Powinno to zapewnić większą trwałość niż rozwiązania przyjęte podczas ostatnich konserwacji. Należy także unikać wykonywania głębszych kitów wyrównujących powierzchnię drewna. W miejscach bezwzględnie koniecznych zastosować

wstawki wklejane jednostronnie , aby uniknąć ich rozerwania na skutek pracy szczeliny. Należy zaznaczyć iż fragmenty rzeźby posiadające na swojej powierzchni jedynie samą polichromię bezpośrednio na drewnie (zrekonstruowana stągwia oraz chorągiew) nie wykazują żadnych odspojen i ubytków. Jest to dowodem na słuszność i praktyczność przedstawionej powyżej koncepcji. Na ich powierzchni można przeprowadzić drobną korektę kolorystyczną. Dopuszcza się za to użycie głębszego strukturalnego kitu z żywicy aralditowej, który jest sprawdzony pod względem swojej trwałości podczas ekspozycji zewnętrznej. W związku z dobrym stanem zachowania złocień proponuje się ich utrzymanie z ewentualna korektą. W oparciu o przyjęte założenia poprzez eksponowane warstwy polichromii i srebrzeń przebijając będzie widoczna struktura drewna -charakter jego naturalnego usłojenia , nierówności powierzchni. Scalenie kolorystyczne polichromii proponuje się wykonać w sposób bardziej laserunkowy , nawet za pomocą stosowanej w konserwacji metody kreseczki, kropeczki czy też rodzaju lawowania. Obecnie trudno jest jednoznacznie stwierdzić, czy w związku z poprzednimi działaniami renowacyjnymi będzie można dokładnie określić zasięg i istnienie warstw najstarszych pochodzących z okresu powstania rzeźby. Na obecnym etapie nie zaobserwowano miejsc zdegradowanych-zbutwiałych na skutek działalności wilgoci w drewnie. Nie mniej jednak całość figury należy poddać zabiegowi impregnacji strukturalnej oraz truciu owadzych szkodników drewna. Należy dążyć dla bezpieczeństwa obiektu, do korekty rosnącego wokół drzewostanu.

Proponowane postępowanie konserwatorskie:

1. Wykonanie dokumentacji opisowej i fotograficznej stanu przed konserwacją.
2. Demontaż obiektu z wnętrza budynku kaplicy i po zabezpieczeniu transport do pracowni konserwatorskiej pod opieką konserwatora.
3. Wykonanie pełnych badań stratygraficznych na powierzchniach figury, oraz inwentaryzacji całości w celu ustalenia braków , zakresu uzupełnień. Próba ustalenia pierwotnej kolorystyki .
4. Usunięcie wszystkich warstw do powierzchni drewna zgodnie z przyjętymi założeniami. Pozostawienie jeżeli stan zachowania na to pozwoli -złocień.
- 5.Przeprowadzenie zabiegu dezynfekcji i dezynsekcji – preparaty owadobójcze poprzez zabiegi kąpeli i wielokrotnego powlekania, pozostawienie w folii w celu lepszej penetracji, na okres kilku tygodni.
- 6.Przeprowadzenie zabiegu impregnacji osłabionego strukturalnie drewna w roztworze Paraloidu B-72 (10-20%) w acetonie i ksylenie za pomocą kąpeli lub powlekania z pędzla. Następnie pozostawienie obiektu na ok. 4 tygodnie w szczelnym namiocie foliowym i w oparach nie rozpuszczalnika (benzyna lakowa) w celu ograniczenia migracji żywicy ku powierzchni.
- 7.Wykonanie rzeźbiarskich uzupełnień ubytków rzeźby - sezonowane drewno lipowe.

8. Wykonanie wstawek drewnianych w miejscach mniejszych ubytków-wklejonych jednostronnie – sezonowane drewno lipowe, wykonanie w niezbędnym zakresie kitów wyrównujących powierzchnię rzeźby – aralditowych.
9. Rekonstrukcja srebrzeń bezpośrednio na powierzchni rzeźby–, srebro płatkowe kładzione na mixtion . Zabezpieczenie powierzchni srebrzeń (szelak w alkoholu lub inny rodzaj żywicy odporniejszej na warunki atmosferyczne).
10. Rekonstrukcja lub korekta złocień-złoto płatkowe na mixtion.
11. Wykonanie rekonstrukcji, scalenia kolorystycznego , pierwotnej warstwy malarskiej figury lub w przypadku jej braku zachowania, późniejszych warstw , zaakceptowanych na komisji konserwatorskiej. Użycie farb olejno-żywicznych o charakterze oryginału warstwy malarskiej . Zabezpieczenie ich powierzchni werniksem półmatowym, woskowym lub rodzajem żywicy odporniejszej na warunki atmosferyczne.
12. Transport na miejsce ekspozycji i montaż obiektu na miejscu ekspozycji w budynku kaplicy . Zastosowanie mocnych, metalowych wkrętów, zamaskowanych w celu zapobieżenia przed ewentualną kradzieżą.
13. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej fotograficznej i opisowej przeprowadzonych prac.

VII. BIBLIOGRAFIA

Ewidencja Zabytków Gminy Krzeszowice- nr karty 7/3

Karta Ewidencyjna Zabytków Architektury i Budownictwa M.W.K.Z. Tarnów

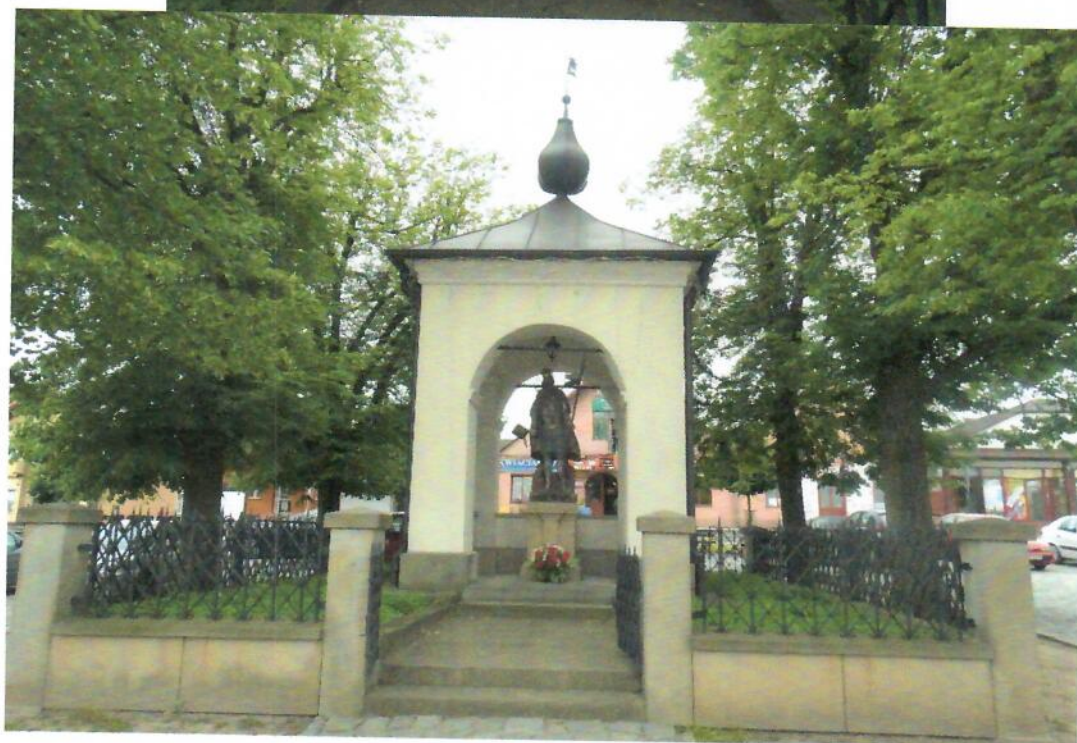
Program prac konserwatorskich dotyczący kapliczki z figurą Św. Florjana na rynku w Ciężkowicach. Kons-Art, mgr Andrzej Maciej Tekielak, 2010r.

Relacja ustna mieszkańców Nawojowej Góry

Opracowanie

KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI
mgr Rafał Bukowski
32-080 Zabierzów, ul. Śląska 184
tel. 0606 728 141
NIP 676-142-83-83 REGON 357196830

**FOT. Nr.1 Widok kapliczki wraz z figurą Św. Floriana na rynku w Ciężkowicach,
Fot. R. Bukowski 2020r.**

FOT. Nr.2 Figura Św. Floriana z widocznymi przetarciami , wyplukaniami srebrzeń w proszku. Zrekonstruowane konwia latach 90-tych XX w oraz chorągiew (2010r.)

Fot. R. Bukowski 2020r.

FOT. Nr.3 Figura Św. Floriana -widok od strony odwrocia z widocznymi przetarciami warstwy polichromii.

Fot. R. Bukowski 2020r.

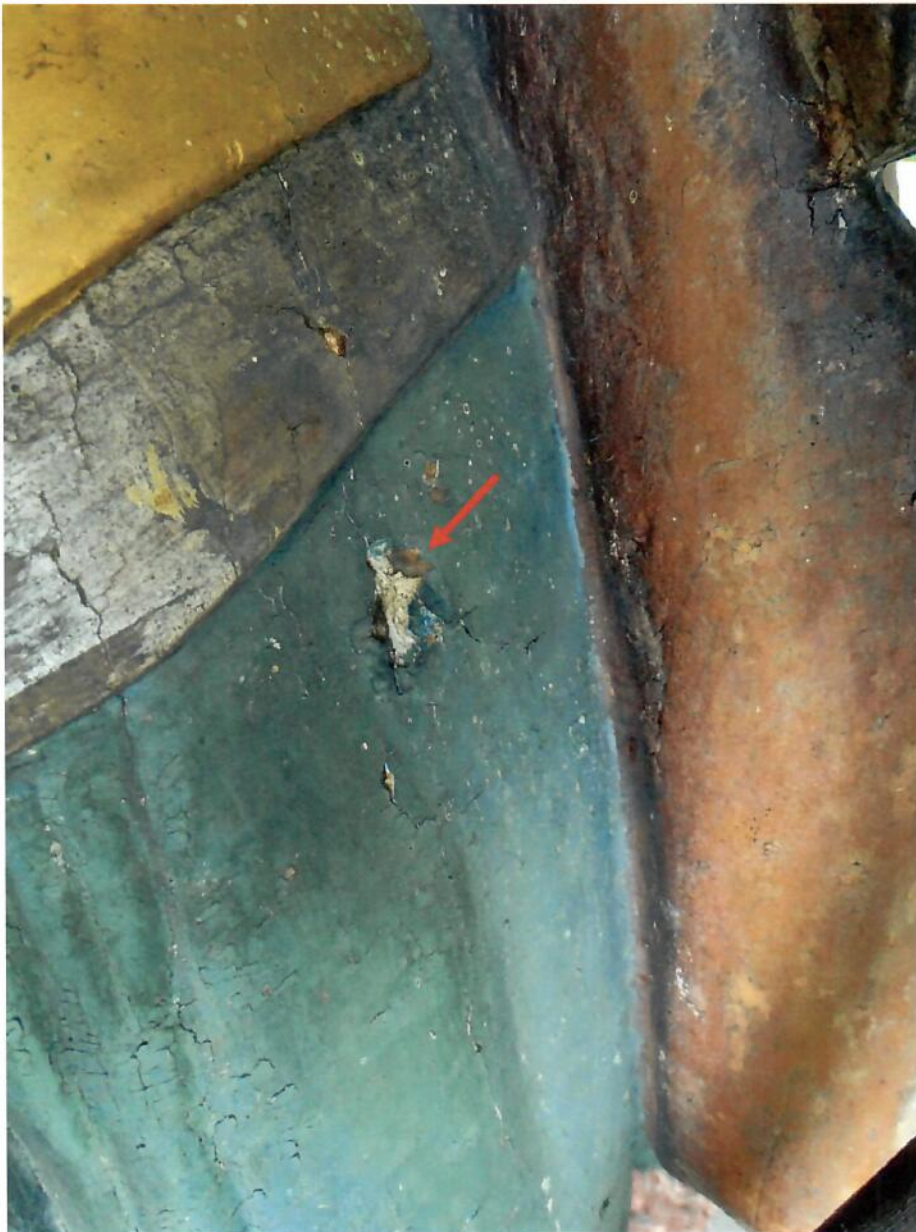
FOT. Nr.4 Figura Św. Floriana – w miarę dobrze zachowane złocenia na mat (mixtion)

Fot. R. Bukowski 2020r.

FOT. Nr.5 Widok wnętrza kapliczki wraz z figurą Św. Floriana na rynku w Ciężkowicach, posadowioną na nowym cokole, wykonanym z piaskowca ciężkowickiego w roku 2010 podczas prac konserwatorskich obiektu .

Fot. R. Bukowski 2020r.

FOT. Nr.6 Widoczne przetarcia warstwy polichromii, jej spękania i odspojenia

Fot. R. Bukowski 2020r.

FOT. Nr.7 Zły stan zachowania podstawy figury-widoczne wykruszenia kitów w drewnie lub fragmentów nie usuniętej, odspojonej warstwy gruntu kredowo-klejowego. Wypłukany z warstwy polichromii kit z żywicy aralditowej, liczne przetarcia polichromii.

Fot. R. Bukowski 2020r.

FOT. Nr.8 Przetarcia-odspojenia warstwy polichromii w dolnej partii obiektu

Fot. R. Bukowski 2020r.

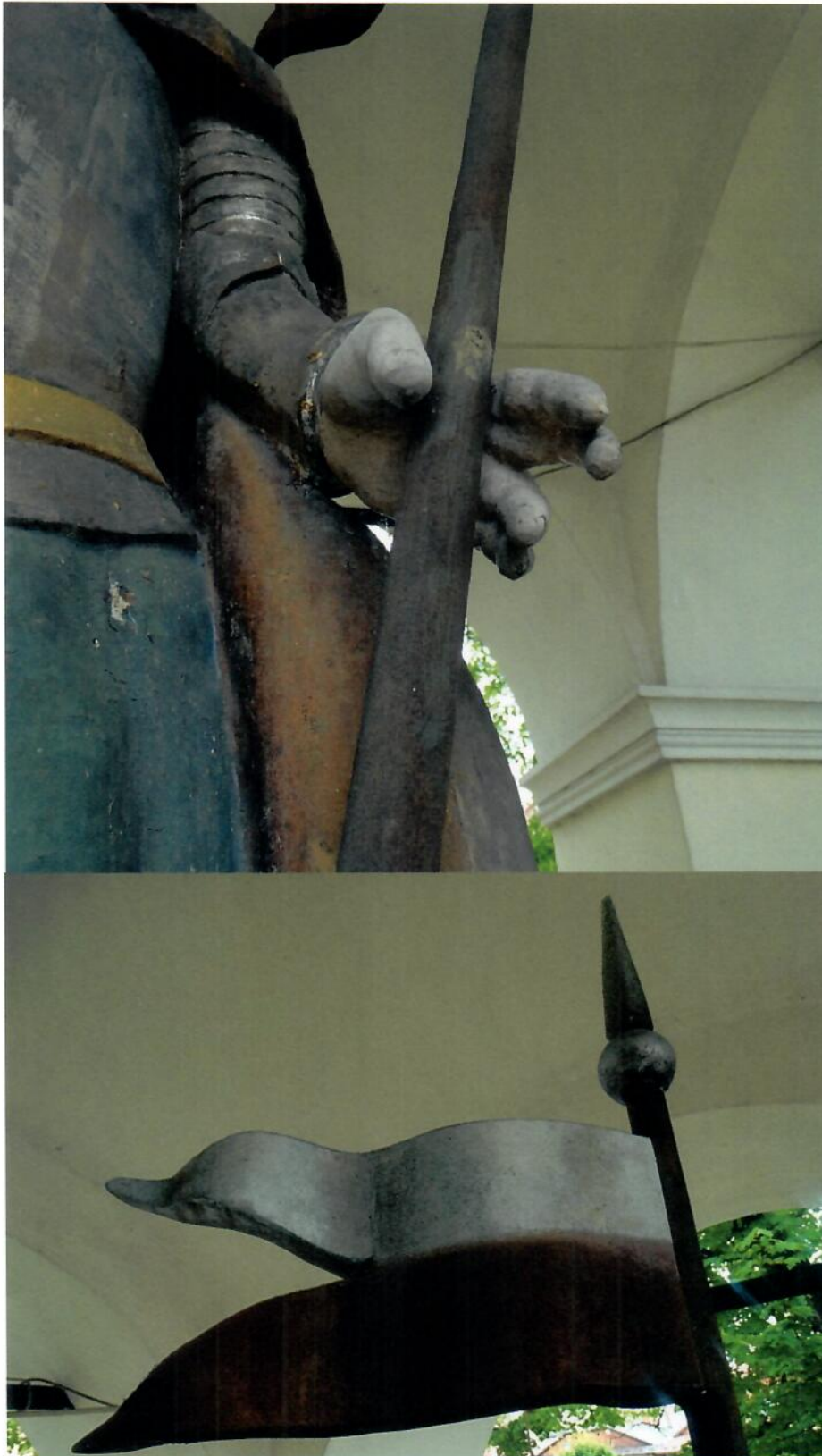
FOT. Nr.9 Przetarcia-odspojenia warstwy polichromii w dolnej partii obiektu. Wypłukany z warstwy polichromii kit z żywicy aralditowej. Charakterystyczne spękania drewna podstawy figury.

Fot. R. Bukowski 2020r.

FOT. Nr.10 Przetarcia-odspojenia warstwy srebrzeń(aluminium????) w dolnej partii obiektu .W ubytkach widoczne wcześniejsze warstwy srebrzeń

Fot. R. Bukowski 2020r.

FOT. Nr.11 Zrekonstruowane palce u dłoni oraz chorągiew (2010r.) Polichromia kładziona bezpośrednio na drewnie -stan dobry.

Fot. R. Bukowski 2020r.

Fotografie stanu zachowania przed konserwacją w roku 2010, pochodzące z programu prac konserwatorskich autorstwa Andrzeja Macieja Tekielaka.

STAROSTWO POW
3-100 Tarnów, ul. Nar
tel:center (014) 63

Kapliczka św. Floriana. widok rzeźby świętego, grudzień 2009.

Zbliżenie ubytków dłoni oraz przemalowań polichromi. grudzień 2009

Zbliżenie przemalowań polichromi i partii posrebrzanych i pozłacanych rzeźby Św. Floriana. grudzień 2009

STAROSTWO POWIATOWE
33-100 Tarnów, ul. Narutowicza 38
tel. (14) 6316-300

Św. Florian - widoczne nietrafne rozwiązania kolorystyczne z lat
dziewięćdziesiątych XX w. stan grudzień 2009.

Odwrocie rzeźby Św. Floriana. stan grudzień 2009.

nie odpowiednio wykonane uzupełnienia ubytków drewna oraz polichromii, stan
grudzień 2009